

Możliwość wprowadzenia mechanizmów łagodzących skutki nowego wskaźnika zadłużenia; pozbawienie złudzeń co do zwolnienia firm komunalnych z udziału w konkursach na wywożenie odpadów; rządowe propozycje zmian w Karcie Nauczyciela które przedstawione zostaną 31 stycznia br.; nadzieja na kwalifikowalność VAT w projektach unijnych - to kilka najistotniejszych ustaleń ze spotkania Premiera Tuska z samorządowcami w dniu 23 stycznia br.

Kolejny raz na przestrzeni kilku tygodni, Premier Donald Tusk spotkał się z przedstawicielami 6 ogólnopolskich organizacji samorządowych, wchodzący w skład Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

To było dobre spotkanie, a Premier wraz z towarzyszącymi Mu ministrami (m.in. Michał Boni – minister administracji i cyfryzacji; Krystyna Szumilas – minister edukacji; Marcin Korolec - minister środowiska, Mikołaj Budzanowski - minister skarbu państwa) poświęcił na nie ponad 2,5 godziny.

W trakcie dyskusji podnoszono wiele spraw istotnych dla funkcjonowania samorządów terytorialnych, a rozmowa była zaskakująco szczerą (czasem do przysłowiowego bólu, ale lepsze to chyba, niż unikanie tematów trudnych i niewygodnych dla obu stron).

Najistotniejsze są uzgodnienia dotyczące finansów samorządowych, edukacji, ochrony środowiska i dróg.

1. Samorządowcy podkreślali, że konieczne jest wprowadzenie moratorium na wejście w życie przepisów art. 243 ustawy o finansach publicznych. W innym przypadku kilkaset gmin i powiatów nie uchwali na 2014 samodzielnie własnego budżetu, będą musiały robić to regionalne izby obrachunkowe, a pośrednio referenda w wielu samorządach, w pierwszej części 2014 roku (później nie, bowiem referenda nie mogą być organizowane w okresie 6 miesięcy przez terminem wyborów). Podkreślano, że nie jest problemem dławienie deficytu samorządów terytorialnych, a jedynie kwestia czysto formalna związana z obowiązkiem przestrzegania wymogów art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Samorządowcy zgłaszali, że takim "saperem" rozbijającym ewidentny problem przed jakim stoją samorzady mogłaby być:

- zgoda na przekroczenie indywidualnego wskaźnika zadłużenia w przypadku przedstawienia racjonalnego planu restrukturyzacji zadłużenia,
- wprowadzenie na pewien czas możliwości wyboru przez jst wskaźników dotychczas obowiązujących (15 i 60 procent) lub nowego indywidualnego wskaźnika zadłużenia,
- zmiana wzoru służącego do wyliczenia indywidualnego wskaźnika zadłużenia, np. poprzez wydłużenia okresu analizy nadwyżki jst z 3 do 5 lat wstecz.

Premier stwierdził, że moratorium oznaczałoby kapitalizację procesu dyscyplinowania finansów publicznych. Stwierdził, że problemem jest to iż wiele samorządów jest bardzo słabych ekonomicznie i głównym problemem jest słabość ich dochodów. Nawet po wprowadzenie moratorium te samorzady sobie nie poradzą. Nikt natomiast w obecnej sytuacji nie podejmie decyzji o zmianach w podziale administracyjnym.

Na początku dyskusji Premier był bardzo sceptyczny, co do zmian przepisu zawartego w art. 243 ustawy o finansach publicznych. Ale im dłużej toczył się na ten temat dyskusja, tym bardziej przekonywał się, że nie można pozostawić tego problemu bez chociażby próby jego rozwiązania.

W efekcie ustalono:

- do marca br. zebrane zostaną twarde dane dotyczące skutków wprowadzania indywidualnego wskaźnika zadłużenia,
  - na ich podstawie strona rządowa przygotuje propozycje ewentualnych zmian przepisów gwarantujących z jednej strony dyscyplinowanie samorządów, a drugiej umożliwienie im prowadzenie samodzielnie gospodarki finansowej. Propozycje te przedstawione zostaną podczas kolejnego spotkania Premiera ze środowiskami samorządowymi, które wstępnie ustalono na dzień 20 marca br.
2. W kwestii kwalifikowalności VAT w projektach unijnych. Premier stwierdził, że dla wielu krajów unijnych nie jest to kwestia priorytetowa w trakcie rozmów nad unijnym budżetem. Dlatego można będzie do niej ewentualnie powrócić po rozstrzygnięciu kwestii zasadniczych dotyczących budżetu unijnego (czyli kwestia spójności jest nienaruszalna, a budżet UE ustalony zostanie na poziomie biliona euro, w tym dla Polski około 75 mld euro). Być może, wówczas będzie szansa na zmianę aktualnego stanowiska unijnych instytucji, czyli VAT kwalifikowany ale tylko dla organizacji pozarządowych.
  3. Premier i minister środowiska pozbawili samorządowców złudzeń co do odstąpienia od konkursów na wywóz odpadów (wprowadzenie procedury in house). Sądzę, że w tej sprawie nic się nie zmieni i firmy komunalne winny przygotować się do konkurowania na wolnym rynku o kontrakt na odbiór odpadów, a może i także ich zagospodarowanie (w tym przypadku konkursy nie są obligatoryjne). Nie ma też zgody na odsunięcie w czasie terminu wejścia w życie przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Umówiliśmy się za to z Premierem i ministrem środowiska na monitorowanie skutków wdrażania tej ustawy by ewentualnie podejmować inicjatywy legislacyjne ukierunkowane na usprawnienie tego procesu.
  4. Strona samorządowa podkreśliła, że oczekuje na propozycję konkretnych zmian w przepisach prawa oświatowego (wrogiem samorządowców są nadregulacje w oświacie), w tym także tych dotyczących najbardziej aktualnej kwestii finansowania przedszkoli. Chcemy, aby finansowanie zadań własnych dotyczących właśnie między innymi prowadzenia odbywało się poprzez środki z dochodów własnych lub subwencji. Natomiast aktualnie w budżecie państwa zabezpieczono 320 mln zł na dotacje dla samorządów na prowadzenie przedszkoli. Premier stwierdził, że albo dostajemy w formie dotacji, albo wcale. Środki z budżetu państwa mają bowiem zagwarantować obniżenie ceny opłat rodziców za korzystanie przez ich dzieci z przedszkola. Czyli zapowiada się, że w najbliższych latach, dofinansowanie przedszkoli z budżetu państwa będzie miało formę dotacji celowej do realizacji zadania zleconego – wsparcie rodziców posyłających swoje dzieci do przedszkoli. Minister edukacji zapewniła, że równoległe z projektem ustawy prowadzącej nowe obowiązki dla samorządów w zakresie prowadzenia przedszkoli, przedstawione zostanie rozporządzenie regulujące zasady przyznawania dotacji.

W dniu 31 stycznia odbędzie się spotkanie podczas którego zostaną przedstawione przez resort edukacji założenia do nowelizacji Karty Nauczyciela. Premier stwierdził, że zwrócił się do ministra edukacji o wyostrenie stanowiska rządu w sprawie zmian w Karcie Nauczyciela, szczególnie w takich kwestiach jak urlop dla podratowania zdrowia.

W nowelizacji prawa oświatowego, które dotyczyć będzie przedszkoli pojawią się też nowe

mechanizmy kontroli przez samorzady szkół niepublicznych, tak aby otrzymywały one środki za faktycznie wykonaną pracę, a nie deklarowaną (tak jak dzieje się to już od 2011 roku w przypadku kształcenia zawodowego, gdzie dotacja przyznawana jest dopiero w przypadku zdania egzaminów przez absolwenta). Samorzady otrzymają większe uprawnienia do zatrzymania dotacji, w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w wykorzystywaniu środków przez szkoły niepubliczne.

Kontrowersyjne są propozycje resortu edukacji, przedstawione przez Panią Minister Szumilas, dotyczące możliwości łączenia zarządzania placówkami oświatowymi. Można bowiem będzie łączyć przedszkola ze szkołą podstawową, ale wyłącznie w ramach obwodu tej szkoły (będzie można „obchodzić” ten zakaz tworząc obwody szkolne obejmujące np. całą gminę. Tworzenie obwodów jest już bowiem kompetencją gminy). Nie można będzie łączyć przedszkola np. z zespołem szkół, w skład którego wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum.

5. Wielu samorządowców podniosło kwestię potrzeby wsparcia procesu modernizacji sieci dróg lokalnych. Podkreślano, że są one w stanie agonialnym, a równocześnie zagrożona jest przyszłość trzech głównych źródeł dofinansowania ich remontów („schetynówki”, środki unijne, rezerwa celowa w budżecie państwa na projekty na drogach w miastach na prawach powiatu, województwach i powiatach). Zgłoszono kolejną propozycję stworzenia funduszu składającego się z wpłat VAT od projektów drogowych, którego samorzady mogłyby korzystać na realizację kolejnych przedsięwzięć modernizujących sieć dróg. Padł także wniosek aby w regionalnych programach operacyjnych „znakować” środki na drogi lokalne.

Premier stwierdził, że priorytetem będzie dokończenie programu budowy autostrad i dróg ekspresowych, że przychyliła się do propozycji powołania zespołu, który pracowałby nad nowym modelem finansowania dróg samorządowych, ale koniecznie z udziałem przedstawicieli resortu finansów. Zadeklarował także, iż będzie czynił starania o przywrócenie kwoty 1 mld zł na program przebudowy dróg lokalnych w 2014 roku, ale nie daje gwarancji, że kwota ta znajdzie się w budżecie państwa. Premier stwierdził, że „jest entuzjastą tego programu i czuje się jego współojcem”, ale zwiększenie nakładów na jego realizację uzależnione to będzie od sytuacji budżetu państwa w połowie br.

Podczas spotkania zgłoszona także inne propozycje takie jak:

1. Minister Budzanowski przedstawił założenia Programu Inwestycje Polskie, z którego będą mogły korzystać także samorzady terytorialne (zaprezentowano przykład Poznania). Minister poinformował, że w najbliższym czasie resort przeprowadzi w tym zakresie szeroką kampanię informacyjną.
2. Kwestia możliwości sprzedaży produktów regionalnych i lokalnych. Premier podkreślił, że nie do przeskoczenia jest przyznanie przywilejów dla producentów wytwarzających produkty regionalne i lokalne (między innymi złagodzenie wymogów sanitarnych i regionalnych), a równocześnie pozwalanie im na sprzedaż swoich wytworów na obszarze całego kraju lub nawet całej Unii Europejskiej. Równocześnie Premier zadeklarował, że jeśli w tej sprawie pojawią się jakies propozycje ułatwień dla producentów żywności to będzie ich orędownikiem.
3. Potrzeba zabezpieczenia mechanizmów rozwojowych dla obszarów funkcjonalnych oddalonych

od dużych ośrodków miejskich. Widać bowiem wyraźnie, szczególnie w przypadku przygotowań do kolejnej perspektywy unijnej 2014-2020, że priorytetem będą obszary dużych miast i ich otoczenia, a w mniejszym stopniu przewiduje się wsparcie dla mniejszych wspólnot samorządowych, szczególnie na obszarach problemowych (np. strukturalne bezrobocie, niż demograficzny, bariery komunikacyjne itd.). Potrzebne jest więc zabezpieczenie środków zarówno na poziomie krajowym jaki regionalnym dla wsparcia tego typu obszarów. Kwestia ta ma powrócić na kolejnym spotkaniu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, przy udziale ministra rozwoju regionalnego.

4. Konieczność wzmocnienia programów regionalnych zarówno w sferze wielkości środków, którymi dysponowałyby województwa, jak i zakresu możliwych do realizacji działań.
5. Konieczność uzgadniania z samorządami dokumentów strategicznych szczebla narodowego oraz przestrzegania procedur opiniowania aktów prawa przez KWRziST.
6. Potrzeba inwentaryzacji majątku Skarbu Państwa, który mógłby być uwolniony na rzecz samorządów terytorialnych w celu przeprowadzenia działań rozwojowych.
7. Konieczność kategoryzowania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania ich dochodów.
8. Potrzeba przyspieszenia przeglądu legislacyjnego realizowanego przez resort administracji i cyfryzacji, zarówno w kwestiach dotyczących ustroju jst jak i dotyczących finansów publicznych, po to by efekty ewentualnych zmian ustaw obejmowały już rok 2014.

Dobłą wiadomością dla powiatów, jest to że Premier Donald Tusk pozytywnie zareagował na zaproszenie złożone przez Prezesa Zarządu ZPP Marka Tramś do udziału w Zgromadzeniu Ogólnym ZPP w dniach 8 – 9 kwietnia br.

Tak jak pisałem wyżej, umówione zostało kolejne spotkanie Pana Premiera Donalda Tuska, w ostatnich dniach marca br.

Marek Wójcik